INSPECTORATUL ȘCOLAR JUDEȚEAN BUZĂU

Educaţia copiilor cu Cerinţe Educative Speciale (CES) în România

Inspector școlar,
prof. dr. Veronica TRANDAFIR

Educaţia copiilor cu Cerinţe Educative Speciale (CES)

- *În mod particular pentru situaţia actuală a României, conceptul educaţiei pentru toţi, reflectat mai ales prin cel al educaţiei incluzive, se traduce în principal prin două opţiuni şcolare: 1.) cea a şcolii obişnuite, cu prioritate pentru cât mai mulţi dintre aceşti copii; 2.) cea a clasei sau a şcolii speciale – dacă pentru anumiţi copii şcolarizarea obişnuită nu este benefică.*

- În România, educaţia formală a copiilor cu Cerinţe Educative Speciale (CES) se realizează prin intermediul celor două tipuri de trasee şcolare amintite anterior: şcoli şi clase speciale (integrate în cadrul şcolilor de masă), precum şi, din în ce mai frecvent, şcoli obişnuite (prin integrarea individuală a elevului cu CES într-o clasă obişnuită a şcolii de masă). Indiferent de modalităţile de realizare a educaţiei şcolare, scopul comun îl reprezintă dezvoltarea la copiii cu CES a unor abilităţi şi comportamente care să le permită acestora integrare optimă în viaţa profesională şi socială. Jean-Marie Domenach spunea, încă din anul 1989, că: "Deoarece axa directoare a civilizaţiei occidentale este înaintarea persoanei spre mai multă libertate şi fericire, înaintarea societăţilor spre mai multă înţelegere şi justiţie... şi dat fiind demisia unui număr de părinţi şi faptului că un număr crescând de copii vin fie din familii destrămate, fie din medii analfabete şi o comunicare între părinţi şi copii nu se face întotdeauna foarte bine (părinţi născuţi într-o lume aproape imobilă încă, au copii care sunt născuţi într-o lume bulversată), pentru toate aceste motive şcoala are în sarcină o misiune suplimentară.". Idealul educaţional al şcolii româneşti este dezvoltarea liberă, integrată şi armonioasă a individualităţii umane, formarea personalităţii autonome şi creative.

Copiii cu diferite tipuri de deficienţe (dizabilităţi) au fost până de curând şcolarizaţi doar prin unităţile speciale de învăţământ. Prezenţa lor din ce în ce mai mare în şcolile obişnuite, ”deschise” tuturor copiilor, este o tendinţă tot mai evidentă a diversificării populaţiei şcolare în toată lumea (T. Vrăsmaş, 2004). Dreptul şi accesul efectiv la educaţie şi pentru aceşti copii se realizează însă în modalităţi diferite, adesea foarte complexe, în care esenţiale sunt ideile de nondiscriminare şi de egalizare a şanselor, de acceptare în şcoală a tuturor copiilor, de abordare şi de valorizare educaţională adecvată pentru fiecare, de a asigura aceeaşi calitate a educaţiei la toţi elevii.

Educaţia elevilor cu CES, în special în sistemul de învăţământ integrat, este un proces complex care nu poate atinge parametrii eficienţei în lipsa cooperării şi parteneriatului, este o activitate eminamente interdisciplinară, de echipă, ai cărei piloni fundamentali sunt: copilul/elevul integrat şi familia acestuia, cadrele didactice de la clasă şi cadrul didactic de sprijin. Experienţa anterioară în acest domeniu dovedeşte în mod evident că atunci când implicarea unuia dintre factorii amintiţi anterior se situează la cote minime sau lipseşte, nu se poate concepe şi desfăşura o educaţie eficientă.

Definirea unor concepte

Copil cu cerinţe educative speciale (CES) - copilul cu necesităţi educaţionale suplimentare, complementare obiectivelor generale ale educaţiei adaptată particularităţilor individuale şi celor caracteristice unei anumite deficienţe sau tulburări/dificultăţi de învăţare, precum şi o asistenţă complexă (medicală, socială, educaţională etc.).

Cerinţe/nevoi educative speciale - CES - reprezintă o sintagmă, care se referă la cerinţele în plan educativ ale unor categorii de persoane, cerinţe consecutive unor disfuncţii sau deficienţe de natură intelectuală, senzorială, psihomotrice, fiziologică sau ca urmare a unor condiţii psihoafective, socioeconomice sau de altă natură; aceste cerinţe plasează persoana/elevul într-o stare de dificultate în raport cu ceilaţi din jur, stare care nu-i permite o existenţă sau o valorificare în condiţii normale a potenţialului intelectual şi aptitudinal de care acesta dispune şi induce un sentiment de inferioritate ce accentuează condiţia sa de persoană cu cerinţe speciale.

În cadrul învăţământului special integrat, asigurarea calităţii procesului educaţional se sprijină, în continuare, pe:

- programe analitice elaborate de o manieră în care să răspundă cerinţelor tuturor copiilor, în raport cu posibilităţile reale de învăţare, de stilul şi de ritmul fiecărui copil;
- tehnologie educaţională individualizată, care să eficientizeze procesul de învăţare;
- organizarea învăţării pe principiile învăţării active, participative, de cooperare, de ajutor reciproc;
- valorizarea socială a fiecărui copil, diferenţa fiind respectată şi valorificată.

- Educaţia elevilor cu CES în context incluziv reprezintă un proces complex care presupune participarea, implicarea şi colaborarea interinstituţională a cel puţin următorilor factori:

- elevul şi familia acestuia;

- şcoala de masă (ceilalţi elevi ai clasei, şcolii, cadre didactice, departamentul managerial) în cadrul căreia este educat elevul;

- Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţie a Copilului - Serviciul de Evaluare Complexă a Copilului;

- COSP - Comisia de Orientare Şcolară şi Profesională;

- Centrul Şcolar de Educaţie Incluzivă - Comisia Internă de Evaluare Continuă, cadre didactice de sprijin/itinerante;

- Centrul Judeţean de Resurse şi Asistenţă Psihopedagogică - consilieri psihopedagogi, asistenţi sociali, mediatori şcolari (implicaţi în facilitarea şi optimizarea educaţiei elevilor proveniţi din medii dezavantajate, în special de etnie romă).

- Specialiştii în educaţie specială au găsit modalităţi diverse de recuperare, învăţare şi integrare, modalităţi care au avut ca obiectiv binele copilului şi crearea de şanse ca aceştia să se adapteze modului de viaţă şi activitate, cerut de gradul şi tipul de deficienţă, schimbarea atitudinii sistemului de învăţământ faţă de aceşti copii.

- Ţinând cont de principiile acţiunii de compensare, reabilitare şi integrare, şcolile publice sau de masă sunt obligate de a include în procesul de învăţământ pe toţi copiii indiferent de condiţiile fizice, intelectuale, lingvistice sau de altă natură. Astfel, putem spune că la momentul actual, alături de învăţământul special se dezvoltă învăţământul integrat.

- *Obiectivul fundamental al învăţământului special devine integrarea/ incluziunea copiilor deficienţi în şcoala publică (de masă) care să devină şcoală incluzivă.*

- O educaţie de calitate este indisolubil legată de formarea profesională a cadrelor didactice şi de capacitatea managerilor pentru elaborarea şi gestionarea proiectelor.

- Aspecte care trebuie avute în vedere pentru a sprijini şi a susţine familiile şi pe cei care au responsabilităţi directe în îngrijirea acestor copii şi tineri, pentru a reduce dependenţa de aceştia, sporindu-le autonomia, în paralel cu evitarea neglijării şi marginalizării:

  ✓ Conştientizarea faptului că dizabilitatea este o problema a întregii societăţi.

  ✓ Generalizarea acţiunii de intervenţie timpurie privind compensarea şi recuperarea deficienţei sau a dificultăţilor intelectuale.

  ✓ Creşterea numărului de clase speciale integrate în unităţi de învăţământ de masă.

Prioritățile în învățământul special integrat

•asigurarea accesului egal şi sporit la educaţie al tuturor copiilor/elevilor cu cerinţe educaţionale speciale (CES);

• asigurarea calităţii învăţământului special integrat;

• evaluarea şi optimizarea calităţii procesului educaţional;

• este necesară configurarea unui management dinamic şi realist, capabil să identifice şi să propună soluţii concrete care să determine: dezvoltarea capacităţii corpului profesoral de a răspunde ritmului schimbărilor, reducerea riscului de a desfăşura acţiuni formale, izolate, cu impact minim în generarea unor schimbări reale;

• formarea continuă a cadrelor didactice din învăţământul special în utilizarea eficientă a limbajului informatic, a programelor specializate din domeniu, precum şi la perfecţionarea cunoştinţelor de limbă străină.

Un învăţământ de calitate în domeniul învăţământului special, care să urmărească realizarea unor performanţe şcolare calitative, este dependent de calitatea instruirii, a învăţării, a evaluării şi de aplicabilitatea cunoştinţelor teoretice în formarea şi dezvoltarea unor deprinderi practice şi de muncă intelectuală care să vizeze capacitatea de a învăţa să înveţi, exercitarea deprinderilor sociale, formarea spiritului antrepenorial, a deprinderilor în domeniul IT. Formarea personalului didactic din acest domeniu curricular devine esenţială în această perspectivă, în special creşterea ponderii formării psiho-pedagogice, metodice şi de management al clasei de elevi. Accentul primordial se pune pe formarea iniţială a tinerilor profesori ce intră în sistem, pe consilierea acestora în acest sens, precum şi pe formarea unor noi abilităţi prin formarea continuă a profesorilor cu experienţă. Se urmăreşte stimularea participării cadrelor didactice la perfecţionarea prin gradele didactice, la cursurile de masterat profesional în educaţie, pentru profesionalizarea carierei didactice şi creşterea calităţii şi eficienţei procesului de predare-învăţare-evaluare.

PUNCTELE TARI ale activităţii la nivelul domeniului *Învățământ special și special integrat din județul Buzău* se conturează astfel:

- existenţa unui număr relativ mare de specialişti la nivelul unităților de învățământ speciale din județul Buzău, profesori de psihopedagogie specială iniţiaţi prin profilul pregătirii universitare şi prin dobândirea de experienţă, în activitatea cu elevii cu dizabilităţi;
- disponibilitatea afectivă a acestor specialişti de a se confrunta zilnic cu suferinţele şi neputinţele copiilor cu deficienţe, capacitatea empatică a acestor dascăli din şcolile speciale;
- efective reduse de elevi la clasă, fapt care permite organizarea activităţilor în funcţie de particularităţile psihoindividuale ale acestor copii;
- organizarea programului de după-amiază cu activităţi de terapie educaţională complexă şi integrată;
-existenţa cabinetelor de terapii specifice de compensare (educaţie perceptiv-auditivă, de tehnica vorbirii, audiologie educaţională; educaţie perceptiv-vizuală, orientare, mobilitate; terapia tulburărilor de limbaj şi a deficienţelor senzoriale; cultură fizică medicală; kinetoterapie etc.);
-existenţa cabinetelor de psihodiagnoză, consiliere, orientare şcolară şi terapie pentru diagnostice severe;

PUNCTELE TARI ale activităţii la nivelul domeniului *Învăţământ special şi special integrat din judeţul Buzău* se conturează astfel:

- existenţa unei baze de date privind populaţia şcolară, cadrele didactice, normarea, mişcările de personal, examenele naţionale, documente şi situaţii contabile etc.;
- servicii specializate ale medicilor neuropsihiatri sau ORL-işti în cabinetele medicale din şcolile speciale;
- personalizarea unităţilor de învăţământ special, prin proiectarea ofertei educaţionale, alegându-se opţionale cu înalt grad de atractivitate şi actualitate, diferenţiate în funcţie de deficienţa dominantă;
- dotări cu maşini de scris în Braille pentru nevăzători, cu megascoape şi lupe speciale pentru slabi văzători, cu linii de protezare colectivă de tip FM pentru demutizarea copiilor cu surdocecitate; sisteme computerizate cu voce sintetică pentru orbi etc.;
- existenţa unor cabinete de documentare metodică, de material didactic specific activităţilor cu elevul deficient, a unor puncte de informare în domeniul legislaţiei şcolare, privind noutăţile curriculare şi metodologice, dar şi a bibliotecilor cu literatură de specialitate;
- amenajarea unor spaţii şcolare cu destinaţie specială: mini-bucătării, ateliere de ceramică, de lumânări decorative şi decoraţiuni interioare, de Quilling, laboratoare de informatică, ludotecă, sala pentru educaţie polisenzorială, sală de kinetoterapie şi jocuri sportive, mini-tipografie etc.

PUNCT FORTE al activităţii la nivelul domeniului *Învățământ special și special integrat din județul Buzău*:

- promovarea și implementarea unor programe și proiecte educative naționale fundamentate pe noile educații: *educație juridică, educaţie pentru dezvoltare durabilă, educaţie pentru conştientizare şi expresie culturală, educaţie globală pentru dezvoltare, educaţie pentru cetăţenie democratică, educaţie rutieră, educaţie pentru sănătate, etc., în colaborare cu instituţii guvernamentale descentralizate, nonguvernamentale şi internaţionale* (de exemplu: proiecte Erasmus + la CȘEI Buzău; proiecte și parteneriate cu finanțare extrabugetară în cele patru școli speciale, proiecte educative aprobate în CAEN, CAERI și CAEJ 2019 și pentru 2020).